

ΟΙ ΓΚΡΙΖΕΣ ΖΩΝΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΑΥΤΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΕΙΑΣ (Α΄ ΜΕΡΟΣ)

Ο άνθρωπος από τη στιγμή της γέννησής του μέχρι και τον φυσικό του θάνατο ενεργεί ποικιλοτρόπως προς εκτέλεση πολλαπλών έργων προς ίδιον ή αλλότριον όφελος, χωρίς να έχει πάντα τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Οι εκτελούμενες ενέργειες είναι δυνατόν να πραγματοποιούνται είτε μεμονωμένα (ατομικό έργο) είτε στο πλαίσιο μίας ή περισσότερων συλλογικών προσπάθειών (συλλογικό έργο). Το συλλογικό ή συνεργατικό έργο εκτελείται από πολλούς διαφορετικούς συντελεστές οι οποίοι συνεισφέρουν ανάλογα των ικανοτήτων τους και ιδανικά, σε συντονισμό με τους υπόλοιπους.

Ως επί το πλείστον, η συνέργεια θεωρείται ως η βέλτιστη πρακτική καθώς σε γενικές γραμμές οδηγεί στο καλύτερο αποτέλεσμα με τη λιγότερη δυνατή προσπάθεια. Αν λοιπόν δεχθούμε ως υπόθεση ότι η συλλογική προσπάθεια αποτελεί τον κανόνα για τη βελτίωση της παραγωγής και της απόδοσης αποτελεσμάτων, τότε για τα έργα που δεν παρέχουν χώρο για συνέργεια, η αυτενέργεια αποτελεί την εξαίρεσή του. Πρόκειται για έργα που απαιτούν αποκλειστικά και μόνο την προσπάθεια του ατόμου ήτοι την αυτενέργεια, όπως συμβαίνει και στα ατομικά αθλήματα, όπου το αποτέλεσμα προέρχεται αποκλειστικά από τις ενέργειες του αγωνιζόμενου αθλητή.

Αν και οι καταστάσεις της συνέργειας και της αυτενέργειας παρουσιάζονται σε πρώτη ανάγνωση, ως αντίθετες, εντούτοις η διάκρισή τους δεν είναι πάντοτε απλή υπόθεση. Το σύνηθες είναι το συνεργατικό έργο να αποτελεί σύνθεση ενός αριθμού ατομικών έργων. Βέβαια, αυτό δεν γίνεται πάντα αντιληπτό καθώς στο παραγόμενο αποτέλεσμα ενδέχεται να διακρίνονται ελάχιστα έως και καθόλου, τα χαρακτηριστικά και οι ιδιότητες των επιμέρους ατομικών έργων. Το ίδιο δυσδιάκριτες ίσως και σε μεγαλύτερο βαθμό, είναι και οι σχέσεις ενός ατομικού έργου με τα συνεργατικά εκείνα έργα, που δημιουργούν τις συνθήκες ή τις προϋποθέσεις για την αυτενέργεια του εκτελούντος το έργο αυτό.

Εν τέλει, δεν είναι και τόσο δόκιμο να οριοθετούμε αυστηρά τα σύνολα των ατομικών και συνεργατικών έργων, αφού η αυτενέργεια και η συνέργεια έχουν κοινό τόπο όπου η μια υπεισέρχεται στην άλλη και αντίστροφα. Εντός της κοινής τους περιοχής η αλλαγή σκυτάλης είναι άλλοτε εμφανής και άλλοτε κρυφή. Όταν τα κρυφά σημεία όπου συγχέονται και μεταστρέφονται η αυτενέργεια σε συνέργεια και αντίστροφα, υπερκαλύπτουν τα αντίστοιχα εμφανή, δημιουργούν θολές περιοχές εντός του κοινού τόπου τους. Αυτές οι περιοχές μη διακριτών ορίων μεταξύ των ενεργειών του ενός και των πολλών, σε πεδία όπως αυτά της εξουσίας και της ευθύνης, του κέρδους και των απωλειών, της φήμης και της αφάνειας, κ.λπ., ενέχουν πάντα τον κίνδυνο δημιουργίας γκρίζων ζωνών.

Από τη στιγμή κατά την οποία μέρος ή το όλον του παραγόμενου αποτελέσματος διεκδικείται από τον έναν έναντι των πολλών ή από τους πολλούς έναντι του ενός ή και εκατέρωθεν, τότε οι θολές περιοχές καθίστανται γκρίζες ζώνες. Η ύπαρξη γκρίζας ή φαιάς (κατά το ελληνικότερον) ζώνης στις σχέσεις μεταξύ αυτενεργούντων και συνεργούντων παρέχει πρόσφορο έδαφος για προστριβές, εντάσεις, βίαιες αντιδράσεις, αλλά και για εκμετάλλευση, καταπίεση, απαξίωση,

υποδούλωση, κ.α. **Η κατάσταση επιδεινώνεται όταν** οι εκάστοτε εκτελεστές έργου **δεν έχουν την ανάλογη παιδεία** αυτενέργειας ή συνέργειας. Όχι έλλειψη εκπαίδευσης, αλλά **παιδείας με την αυθεντική της έννοια και στην ολιστική της διάσταση.**

Η εκπαίδευση διδάσκει την αυτενέργεια και τη συνέργεια ως **έννοιες και πρακτικές**, αλλά όχι τη βαθύτερή τους ουσία και ρόλο στις σχέσεις αλληλεπίδρασης μεταξύ των ενεργούντων, καθώς στην πράξη βλέπουμε την κατ' επίφαση εφαρμογή τους. Μπορεί **το έργο να παράγεται συλλογικά** από έναν ή περισσότερους εταίρους, αλλά να παρουσιάζεται ως αυτενέργεια ενός μόνον εκτελεστή ο οποίος και προβάλλεται, ενώ οι υπόλοιποι μένουν στην αφάνεια. Αντίστοιχα μπορεί **το έργο να παράγεται από ένα μέλος ή τη μειοψηφία** της συλλογικότητας, αλλά **τα εύσημα και τις δάφνες τις μοιράζονται όλοι.**

Οι ελλείψεις ή οι αδυναμίες των ατόμων κρύβονται στα συνεργατικά έργα, καλύπτονται όμως από τα ατομικά έργα της μειοψηφίας ή και του ενός. Η **αυτενέργεια** αντίθετα, **αποκρύπτει τα συνεργατικά έργα** που προηγήθηκαν και την υποστηρίζουν, και ο ένας οικειοποιείται εν μέρει ή συνολικά, την προσπάθεια των πολλών. **Πίσω από τις παθητικές συμπεριφορές** κατά την αυτενέργεια ή τη συνέργεια **βρίσκεται το ατομικό συμφέρον και το προσωπικό όφελος**, που αποτελούν πλέον, τους κύριους ελκυστές στον βίο του σύγχρονου ανθρώπου. **Το κοινό καλό** ελκύει μόνο όταν εξυπηρετεί τους ατομικούς σκοπούς, χωρίς περιθώρια ανοχής εξαιρέσεων.

Η πρόοδος της επιστήμης και της τεχνολογίας παρά τα εγκώμιά τους για την αξία της συλλογικότητας και της συνεργασίας δεν εξισορρόπησε τη διαφορά **μεταξύ προσωπικών επιδιώξεων και κοινού καλού.** Αντιθέτως ενίσχυσε τη στροφή προς τον ατομισμό και κατά συνέπεια τις συνθήκες δημιουργίας περισσότερων γκρίζων ζωνών, και δυσχέραινε περαιτέρω και βαθμιαία τις ανθρώπινες σχέσεις. Ο άνθρωπος είτε δρα μόνος του είτε συλλογικά, **δραστηριοποιείται μόνο στο επίπεδο σχέσεων του συνυπάρχειν**, αφού **δεν έχει μνηθεί στα ανώτερα επίπεδα του συνανήκειν και του αρμονικώς συνεργάζεσθαι.**

Αλλά **το συνυπάρχειν** ως το κατώτερο επίπεδο ανθρώπινου βίου **στερεί από τον άνθρωπο σχέσεις ζωτικές**, για την επίτευξη του ευ ζην και την ανάπτυξη της ανθρωπινότητας. Ανθρωπίνως **δεν απολαμβάνει τον επίγειο βίο του**, δεν βιώνει την αλληλοκατανόηση, την αλληλοϋποστήριξη, την αλληλοβοήθεια, το χαίρομαι με τη χαρά σου και συμπάσχω στη θλίψη σου, το αμοιβαίο μοίρασμα της ζωής. **Οι γκρίζες ζώνες** μεταξύ αυτενέργειας και συνέργειας **επεκτείνονται στην καθημερινότητά του, στη ζωή του και στον ίδιο του τον εαυτό.**

Το εγώ διεκδικεί σε όλα τα πεδία δραστηριοποίησης του ανθρώπου, **την κυριότητα σκέψεων, αποφάσεων, ενεργειών και αποτελεσμάτων**, κάθε αυτενέργειας και συνέργειας. **Η συνείδηση των πολλών ή υπέρ αυτών, αντεκδικεί την αυτή κυριότητα.** Και οι δυο τάσεις συντηρούν τη **φαιά απόχρωση στις ανθρώπινες σχέσεις.** Ο αποχρωματισμός τους είναι ένας δίκαιος στόχος. **Είναι άραγε και εφικτός;** (Συνέχεια στο Β' Μέρος)

17 Μαΐου 2025

Στέλιος Κάλφας